

ՈՒՐԻՇ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՐՄԻՔՆԵՐԸ

Ըստ Հիւրումանի

(1905. Յունիս Համդես Ամսօրեայ Երես 372)

«Կիպերտի համոզումն այն է, որ Հայերն երբէք ընակչութեան մեծամասնութիւնը կազմած չեն վերին Տիգրիսի վրայ գտնուող երկիրներուն մէջ. (Ասորեստանցւոց Նախրի, իսկ Յունաց և Հուովմայեցւոց Մոփք. Աղձնիք և Կորդուք անուանուած երկիրներուն մէջ.) ուստի հոն՝ ուր նորագոյն ժամանակներս Բիւրդէրը կը ընակէին և հին ատեն ու միջին դարուն՝ արևմտակողմն Արամայեցիք կը ընակէին և արեւելակողմն Կորդուացիք և «Բիւրդք»:

Մարաց դէմ՝ որ օր քան զօր կաճէին անդադար նոր եկողներով: Պարձանաց արձանագրութիւնն և տարեգրութիւնք կուանդեն բազմաթիւ մարական երկիրներու անուններ: Խորասբազի արձանագրութեան համեմատ՝ թագաւորն ընդամենը մարական 34 դաւառ նուաճած և ստիպած է որ տարեկան որս թուով ձի ու հորի տան: Նմանապէս արտաքոյ կարգի ամրութիւններով օգնած է Հարճարի (ԿարՆարրուկին) որ ամենէն կանևոր կէտն էր Ասորեստանցւոց ազգեցութիւնը կանգուն պահելու: Մադաիի դէմ մեծ արշաւանք մ'ալ եղած է թագաւորութեանը Երզ տարին: Նոյն ատեն 28 «քաղաքատէր» հարկատուութիւն մը յանձն առին, նմանապէս յաջորդ տարին 22 մար ցեղապետ իրենց ընծաները զրկեցին: Այս դէպքերը կրկնուեցան Սարգոնի թագաւորութեան 2րդ և 3րդ տարիները. վերջին տարին մինչև անգամ 42 «քաղաքատէր» տուին 4609 «ձի, ջորի, արջառ, և անհամար ոչխար»:

Սանհէրիպ Մարերէն հարկ առաւ, երբ Ելլիպէն գաղով մտեցաւ: Ծիծաղելի մեծաբանութիւն է, երբ այս թագաւորը կ'ըսէ թէ իր նախնիքներն և ոչ իսկ «Տեռաւոր Մատտիացւոց» անունը գիտէին: Մարական այլևայլ ցեղերու միութիւնը պէտք է որ իյնայ Սանհէրիբի արշաւանքին և Ասորհագգոնի դահ Ելլելուն ժամանակամիջոցի մէջ: Ասոնց առաջնորդն էր Մամիսիարուտ «քաղաքատէր» Մարաց: Այս անձը Մանացւոց, Կիւմեբրացւոց, և Սապարդացւոց հետ նիզակահցութիւն մը կազմեց որուն գլուխն անցաւ Կազարիս, Կարիաշէի քաղաքապետը: Այս նիզակահցու-